

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Jana Jirovce

“Míra vlivu úrovně motorické vyspělosti na výkon v neverbální inteligenci u dětí mladšího školního věku (6-11 et): longitudinální sledování”

předkládané v roce 2020/2021 na Katedře základů kinantropologie a humanitních věd FTSV UK

I. Stručná charakteristika práce

Práce se zabývá souvislostmi mezi motorickou vyspělostí dětí a úrovní jejich kognice, konkrétně inteligence. Autor opakovaně zmiňuje další zdroje, které tuto problematiku zkoumaly, avšak převážně u dětí předškolního věku. Naopak zde se pozornost zaměřuje na žáky prvního stupně základních škol. Práci lze s ohledem na stanovené téma chápat jako multidisciplinární. Ačkoli východisko představuje obor kinantropologie, jsou evidentní mnohé přesahy do psychologie, jež byly patrně podnětem k mému oponování práce. Z perspektivy psychologa tedy text přinášel zajímavé informace a obohacení, současně obsahoval mnohá psychologická fakta.

Práce je tradičně členěna na literárně přehledovou (teoretickou) část a empirickou (výzkumnou) část, kterou vnímám jako těžiště disertačního projektu.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Jedná se o velmi rozsáhlou a informacemi nabytou práci. Je zjevné, že autor věnoval svému disertačnímu projektu enormní úsilí. Obě části práce působí z hlediska obsahu i rozsahu vyváženě. Autor se v tématu bezpochyby velmi zevrubně zorientoval na teoretické úrovni. Plán výzkumného projektu, sběr dat i jejich následná analýza vyžadovaly bezesporu značné nasazení a odbornou erudici.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura argumentace.

Teoretická část práce obsahuje tři hlavní kapitoly, které zachycují všechny klíčové pojmy, s nimiž se dále pracuje v empirické části práce. Autor zdůvodňuje, proč a jak se konkrétním tématům věnuje. Základní pojmy se snaží definovat až do podoby slovníkových hesel, dále pak uvádí množstvní různorodých faktů, která dokreslují jejich význam i souvislosti s hlavním tématem práce. Čtenář se v textu dozví pozoruhodné informace získané ze značného množství odborných zdrojů. Tyto údaje jsou vzájemně logicky provázané, vyzdvihují důležitá data a závěry, rozhodně nemají jen komplilační charakter, autor s nimi nakládá smysluplně, v kontextu svého tématu.

Z pohledu oponenta z oboru psychologie bych snad jen pokládala za vhodnější kapitolu o vývoji inteligence uvést samostatně, nemá přímou souvislost s tématem „Vývoj dítěte v mladším školním věku“, což je hlavní nadřazená kapitola. Na druhou stranu jsem v kapitole o vývoji inteligence ocenila prostor věnovaný C-H-C teorii kognitivních schopností i zmínku o dynamickém testování kognitivních schopností, což jsou velmi aktuální témata, o nichž se ve svých pracech mnohdy zapomenou zmínit i kolegové přímo z oboru.

V části o psychomotorickém vývoji mi nebylo zcela srozumitelné, proč jsou FMS uváděny jako synonymum hrubé motoriky, následuje kapitola o jemné motorice a posléze se text vrací zpět k hrubé motorice a FMS. Na straně 40 je uvedeno, že se FMS dělí do tří částí, ale třetí část zůstala čtenářům utajena. V těchto pasážích jsem tedy narazila na určité nepřesnosti, avšak v kontextu celé práce mají spíše marginální charakter.

Za velmi zajímavou jsem pokládala kapitolu o diagnostice psychomotorického vývoje a ocenila jsem závěrečné shrnutí a vzájemné porovnání charakteristik všech popsaných metod, které je zachyceno v přehledné tabulce. Jako pro psychologa pro mě byla poněkud nesrozumitelná formulace, že metoda MABC-2 disponuje mezinárodními normativními daty. V psychologii důsledně vyžadujeme normy pro specifické populace, v opačném případě může diagnostický nástroj výsledky zkreslovat. Byly normy pro MABC-2 tvořeny na mezinárodním vzorku, napříč národy a kulturami, nebo je informace myšlena tak, že v metodě lze nalézt různé normy pro populace z různých zemí, pro každou zvlášť?

Za maximálně precizně zpracovanou pokládám výzkumnou část práce. Autor si stanovuje cíl práce, výzkumné otázky i hypotézy, na které reaguje v závěrečné diskusi. Velmi uceleně popisuje výzkumný design, počínaje výběrem výzkumného vzorku, u kterého se snažil o maximální možnou reprezentativnost, až po detailní analýzy dat. Veškeré údaje jsou vizualizované formou tabulek, grafů či schémat a následně komentované. Výsledky jsou vždy srozumitelně verbalizované.

Nejsem si jen zcela jistá, zda šlo skutečně o longitudinální studii, jak uvádí podtitul práce. Data byla sbírána dvakrát transverzálně v různých věkových skupinách. Výsledky jsou mezi sebou porovnávány z hlediska hodnot, které byly naměřeny, ale nevnímala jsem při jejich interpretaci přímo zmapování vývoje, což je pro longitudinální studie typické.

Na druhou stranu velmi oceňuji, že diagnostické údaje z použité metody měření inteligence byly zpracovány skutečně jen v kontextu dalších výzkumných dat, autor nijak nehodnotil výsledky jako takové. Použitá metoda je velmi zajímavá, dala podnět k bezpočtu jiných psychodiagnostických nástrojů, bohužel však normy pro českou populaci jsou již v současné době zastaralé. Výzkumné použití metody bylo však zcela namístě, práci s výsledky jsem pokládala za relevantní.

2. Formální úroveň práce

Text je velmi obsáhlý, při několika příležitostech se v něm objevují ne zcela přesné gramatické formulace, resp. slovní spojení, ale celkově ho pokládám za čtivý a srozumitelný. Velmi jsem ocenila obohacení textu vizualizacemi v podobě obrázků, schémat, tabulek a grafů. Snad jen drobnost – psychologie je vědní disciplína, psychika je složka osobnosti člověka, je tedy namístě hovořit o psychických schopnostech či dovednostech, nikoli psychologických. U označení vývojových poruch, jako jsou ADHD, PAS, DCD se na několika místech objevují různé pojmy, které vyjadřují slovní ekvivalenty uvedených zkratk, což může působit zmatečně. Situace pravděpodobně pramení z užití různých zdrojů, s pojmy se jinak pracuje v mezinárodních klasifikacích nemocí, v pedagogické literatuře, v překladech zahraničních citací. Pokud by texty byly publikovány, toto by bylo vhodné sjednotit.

3. Práce s prameny či s materiálem

Autor zpracoval svůj text na základě studia značného množství literatury. Některé tituly by mohly být pokládány za poněkud starší, avšak jejich užití je vykompenzováno mnoha velmi aktuálními studii i monografiemi, které autor navíc konfrontuje se svými výsledky v závěrečné diskusi výzkumné části práce.

Co se týká práce s materiálem, tedy nasbíranými daty při realizaci výzkumné studie, nemám žádných výhrad, pokládám ji za velmi ucelenou.

4. Vlastní přínos

Výzkumná zjištění přinášejí množství zajímavých údajů, ne vždy jsou zcela v souladu s výzkumy dalších autorů, což je zajímavý podnět k dalším výzkumům i diskusím. Předpokládám, že data již

byla publikována a autor s nimi dál bude v tomto duchu nakládat, což si výzkum bezpochyby zaslouží.

IV. Dotazy k obhajobě

I. Možná jsem nečetla dost pečlivě, ale nejsem si jistá, zda zcela přesně rozumím, že data dokladují vliv úrovně motoriky na kognici. Vyplývá z dat jednoznačně, že jde o tento směr vlivu? Nemůže mít naopak rozvoj kognice vliv na motoriku? V kontextu rozvoje jemné motoriky, která se ukázala v datech jako významná, si umím představit, že uvědomění postupů práce, vzhled do činnosti nebo strategické plánování činnosti, jež souvisejí s rozvojem kognice, mohou působit na rozvoja posílení motoriky.

II. Autor očekával, že s věkem bude vztah motorické vyspělosti a nonverbální inteligence slábnout (viz hypotéza č. 4). V diskusi v souladu s výsledky uvádí, že „vliv motorické vyspělosti na výkon v neverbální složce byl v obou měřeních objeven pouze u dívek“ (str. 144), ale současně toto vysvětluje rychlejším zráním CNS u dívek než u chlapců. Když se očekávalo slábnutí, proč jsou výsledky vysvětlovány rychlejším zráním?

V. Závěr

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji vřele doporučuji k obhajobě.

V Praze 2. června 2021

doc. PhDr. Lenka Krejčová, Ph.D.

